

Ægteskaber fra helvede

Hvorfor megafusioner i agroindustrien må stoppes

Hvordan de foreslåede fusioner af Bayer og Monsanto, Dow og DuPont samt ChemChina og Syngenta vil have store konsekvenser for europæiske landmænd, arbejdere, forbrugere, miljøet og fødevarer sikkerheden.

Marts 2017

Introduktion

Den foreslåede fusion af den tyske kemigigant Bayer og det amerikanske kemi- og frøelskab Monsanto har fået alarmklokkerne til at ringe og truer med store konsekvenser for europæiske landmænd, arbejdere, forbrugere, miljøet og fødevarer sikkerheden.

Men fusionen er bare en del af en igangværende konsolidering i den agroindustrielle sektor, som oplever en række foreslåede fusioner. Hvis de realiseres, kan de resultere i tre megaselskaber, som vil kontrollere 60 % af det globale marked for kommercielle frø og landbrugskemikalier¹ med en hidtil uset indflydelse på demokratiske regeringer. Det rejser alvorlige spørgsmål ikke kun om markedsstyrke og indvirkningen på konkurrencen, men også om hele landbrugets fremtid i Europa.

NOAH og Friends of the Earth Europe mener, at lovgiverne skal undlade at godkende disse fusioner. EU-Kommissionen, hvis rolle er at forhindre konkurrencebegrænsende aftaler, skal træde til og beskytte europæiske landmænds og forbrugeres interesser og ikke mindst fremtiden for vores mad.

De involverede virksomheder

1) Bayer-Monsanto

Den tyske Bayer-koncern er den 10. største producent af kemikalier på verdensplan, og dens "Crop Science"-afdeling er den næststørste producent af pesticider og landbrugskemikalier.² Bayers tilbud på \$ 66 mia. for det amerikanske selskab Monsanto blev accepteret af ejerne af selskabet i september 2016, men skal nu godkendes af lovgiverne. Monsanto er verdens største frøproducent, har specialiseret sig i genetiske egenskaber og dominerer markedet for genetisk modificerede (GM) frø.

1 https://www.boell.de/de/2017/01/10/monsanto-und-co-pestizide-und-saatgut-als-milliardengeschaeft?utm_campaign=ds_konzernatlas

2 ETC Group, Possible impacts on food security and nutrition of recent developments in agribusiness market concentration, Rome, 2016

Det er den femte største producent af pesticider, herunder det meget solgte herbicid glyphosat (bliver solgt som Round-up). Fusionen vil gøre Bayer/Monsanto til verdens største agrokemiske virksomhed, som vil kontrollere over en fjerdedel af det globale marked for frø og agrokemikalier³ med kombineret salg af frø og agrokemikalier for næsten \$ 25 mia. (2015-tal).⁴

2) Dow-DuPont

Før fusionen mellem Bayer og Monsanto blev annonceret, blev aftalen mellem Dow Chemicals og DuPont sat i verden for at skabe verdens største integrerede selskab inden for agrokemikalier og frø. DuPont er verdens næststørste frøproducent; Dow er den femtestørste. Bekymring for de kombinerede selskabers dominans har udløst en tilbundsgående undersøgelse udført af EU-Kommissionen.⁵ Begge virksomheder har investeret i "genredigeringsteknologier" (for at skabe en ny generation af GM-afgrøder), og tilsammen vil de kunne dominere disse teknologier. Deres samlede salg af agrokemikalier og frø udgør yderligere en fjerdedel af det globale frømarked, vurderet til over € 18 mia. i 2015.⁶

3) ChemChina-Syngenta

Det kinesiske, statsejede Chemical Corporation (ChemChina) er Kinas største kemivirksomhed.⁷ Selskabet ejer verdens syvendestørste agrokemikalievirksomhed, ADAMA, som er specialist i generelle (ikke-mærkevare) agrokemikalier. ChemChinas tilbud på \$ 42 mia. for det schweiziske agroindustrielskab Syngenta, verdens største producent af pesticider og tredjestørste frøproducent, blev accepteret i februar 2016.⁸ Tilsammen udgjorde de to selskabers salg af agrokemikalier og frø i 2015 mere end € 15 mia.⁹ Aftalens indvirkning på markedet for agrokemikalier er ved at blive undersøgt af EU-Kommissionen.¹⁰

3 Bayer-Monsanto sows seeds of doubt among regulators, Financial Times, 30 May, 2016, accessed online 19 January 2017,

<https://www.ft.com/content/e76f4d8a-23f2-11e6-9d4d-c11776a5124d>

4 See: http://www.monsanto.com/investors/documents/annual%20report/2015/2015_annual_report_fullweb.pdf and http://www.annualreport2015.bayer.com/servicepages/downloads/files/entire_bayer_ar15.pdf (pg. 161)

5 http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2784_en.htm

6 See http://s2.q4cdn.com/752917794/files/doc_downloads/2015/DuPont_2015_DataBook-FINAL.pdf and

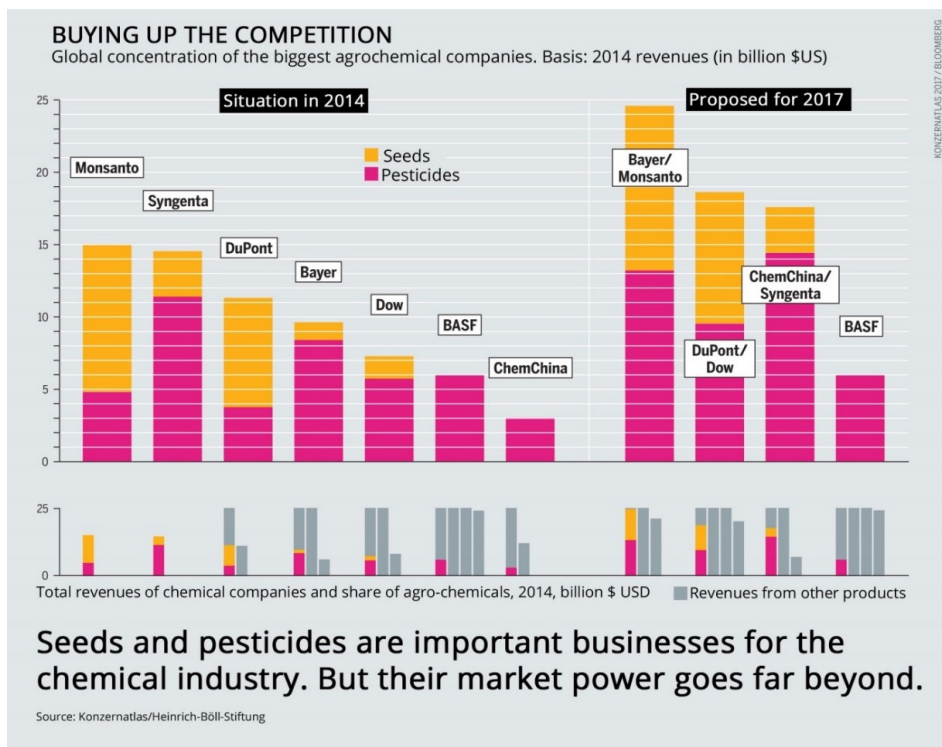
<http://www.dow.com/-/media/dow/business-units/dow-us/pdf/2014-dow-annual-report-with-10k.ashx?la=en-us>

7 http://www.chemchina.com.cn/en/gywm/jtjj/A601601web_1.htm

8 <https://www.syngenta-growth.com/en/home/>

9 <https://www.ft.com/content/e76f4d8a-23f2-11e6-9d4d-c11776a5124d>

10 http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3579_en.htm

Kilde: Konzernatlas/Heinrich-Boll Stiftung¹¹

Øget markedsdominans

De tre megafusioner kræver alle godkendelse af EU's konkurrencemyndigheder, som forventes at tage beslutning om Dow/DuPont og Syngenta/ChemChina i 2017. EU's fusionslovgivning kræver, at fusioner skal undersøges, hvis den kombinerede markedsandel inden for EU er over 15 % eller over 25 % ved vertikalt forbundne markeder (hvor det sammenlagte selskab sælger en kæde af forbundne produkter, fx pesticidkomponenter og pesticider).¹²

Alle tre fusioner rejser bekymringer om effekten på konkurrencen for markederne for frø, pesticider og andre kemiske inputs. Monsanto alene kontrollerer allerede anslået 24 % af markedet for grøntsagsfrø i Europa.¹³ Bayer, Dow, DuPont, Monsanto og Syngenta, sammen med den franske virksomhed Limagrain, tegner sig for 60 % af salget af frø i Europa.¹⁴

De fusionerede selskaber vil også eje en dominerende andel af patenter på frø og genetiske egenskaber, hvilket i praksis giver dem kontrol over adgangen til at udvikle nye frø. Tilsammen ejer Bayer og Monsanto 16 % af alle EU-patenter på planter (2015).¹⁵

Denne markedsdominans påvirker ikke kun valgmuligheder og priser på frø, pesticider og andre inputs,

¹¹ https://www.boell.de/de/2017/01/10/monsanto-und-co-pestizide-und-saatgut-als-milliardengeschaeft?utm_campaign=ds_konzernatlas

¹² http://ec.europa.eu/competition/mergers/overview_en.html

¹³ Ivan Mammana, Concentration of market power in the EU seed market, The Greens/EFA Group, 2014

¹⁴ <https://uk.finance.yahoo.com/news/over-60-seeds-market-share-164300117.html>

¹⁵ https://www.boell.de/de/2017/01/10/monsanto-und-co-pestizide-und-saatgut-als-milliardengeschaeft?utm_campaign=ds_konzernatlas

men vil resultere i mindre forskelligartet information og rådgivning til landmænd og tillade en håndfuld virksomheder yderligere at forme fødevarerproduktionen i Europa.

Disse store virksomheder, som alle har interesse i at fremme et inputtungt landbrug baseret på intensiv monokultur, vil med deres kombinerede magt på markedet, være i stand til at overdøve alternative stemmer i den politiske debat. For at standse det fremskredne tab af biodiversitet og gøre vores fødevarer systemer mere modstandsdygtige over for klimaændringer har vi hårdt brug for at gøre Europas landbrug og landskaber mere forskelligartede – modsat den monokulturelle tilgang disse selskaber promoverer.

“Hvem end der kontrollerer vores frø, kontrollerer livet” – Vandana Shiva (forsker og aktivist).

Mere politisk magt

Megafusionerne vil yderligere øge virksomhedernes magt og indflydelse. De bruger allerede en hær af lobbyister, brancheforeninger, professionelle PR-folk og forskere til at påvirke debatter i EU.¹⁶

Agroindustriens lobbyister har kæmpet mod restriktioner på glyphosat fx ved at underminere WHO's videnskab om de sundhedsmæssige risici ved glyphosat. De har lobbyet for at privatisere frø og vundet eksklusive rettigheder over brugen og avl af frø, og de har angrebet regler om sikkerhedsvurderinger af genmodificerede afgrøder.¹⁷

EU's åbenhedsregister viser, at Monsanto og Bayer tilsammen bruger mere end € 2 mia.¹⁸ på lobbyvirksomhed, og at Bayer beskæftiger 19 lobbyister, hvilket har sikret 17 møder med EU-Kommissionen i 2015.¹⁹ Dette er oveni de mange brancheforeninger, hvorigennem de arbejder.

Dow's udgifter til lobbyisme er registreret til over € 3,75 mio. i 2015, hvor virksomheden sikrede sig 26 møder med EU-Kommissionen i løbet af året.²⁰ Syngenta oplyste at have brugt € 1,5 mio. på lobbyaktiviteter i 2015²¹, og virksomhedens forhold til EU vil give ChemChina værdifuld adgang hertil.²²

16 https://corporateeurope.org/sites/default/files/attachments/monsanto_v09_web.pdf

17 https://corporateeurope.org/sites/default/files/attachments/monsanto_v09_web.pdf

18 See: <http://stage.lobbyfacts.nestor.coop/representative/4193629ab768429489b9f3d8e7a21e13/bayer-ag> + <http://stage.lobbyfacts.nestor.coop/representative/5a83278603e449fa9475505716ed7794/monsanto>

19 <http://stage.lobbyfacts.nestor.coop/representative/4193629ab768429489b9f3d8e7a21e13/bayer-ag>

20 <http://stage.lobbyfacts.nestor.coop/representative/fad762cef5ba4685937ab10626026631/dow-europe-gmbh>

21 <http://ec.europa.eu/transparencyregister/public/consultation/displaylobbyist.do?id=16822412339-79>

22 <http://stage.lobbyfacts.nestor.coop/representative/7dd7b8d433c84c54bac4f56f45512d49/syngenta-international-ag>

Lobbyisme for TTIP

Under forhandlingerne om det transatlantiske Handels- og Investeringspartnerskab (TTIP) mellem EU og USA, stod agroindustrien for mere lobbyarbejde end nogen anden sektor med mindst 171 møder med Handelsdirektoratet over en toårig periode. Denne privilegerede adgang viser, hvor stor indflydelse agroindustrien allerede har på EU's beslutningsprocesser. De foreslåede fusioner, hvis de sker, vil kun øge den indflydelse.

Konsekvenser for landmænd og miljøet

Dette niveau af markedsdominans er dårligt nyt for landmænd med mindre mangfoldighed af frø og færre valgmuligheder. Prisstigninger er sandsynlige grundet reduceret konkurrence, og udvalget af pesticider kan blive begrænset.²³ Landmændene kan blive afhængige af én af tre store virksomheder for adgang til frø, inputs og teknisk rådgivning, som priserne stiger, og valgmulighederne begrænses.²⁴ Små frøfirmaer, der allerede er under pres, kan blive presses ud.

Småskala-landmænd og økologiske producenter vil være mere sårbare på et marked, der favoriserer storskala intensiv monokulturel produktion baseret på kemiske inputs – med marginaliserede landmandsstyrede frøsystemer og frøbevarelse. Mindre, blandede landbrug vil være i fare.

²³ <http://www.marketwatch.com/story/bayer-monsanto-tie-up-not-good-news-for-anyone-who-eats-or-grows-food-2016-05-24>

²⁴ <https://thewire.in/73281/bayer-monsanto-deal-impact-concentration-seeds-agri-chemicals-industries-farmers/>

Virksomheder søger også at udvide deres magt og kontrol over fødevarer systemet ved at investere i “data landbrug”. Bayer, Monsanto, Dow, DuPont og Syngenta udvikler alle data platforme sammen med teknologiske virksomheder, som kan give dem endnu større kontrol over landbrugs metoder. Data landbrug gør det muligt for virksomhederne at indsamle og analysere data om jord, vejr og plantesundhed og bruge dette til at rådgive og forsyne landmænd.²⁵ Det giver selskaberne en enorm magt over landmænd, der sandsynligvis vil blive afhængige af kæder af produkter, hvilket begrænser landmændenes frihed til at vælge de inputs og metoder, de vil bruge.

Monsanto har beskrevet de indsamlede data som “lim”²⁶, der forbinder avls-, bioteknologi-, kemi- og mikrob-virksomheder.²⁷ Fusionerne vil gøre det muligt for virksomhederne at kombinere deres systemer og data og øge deres magt og kontrol over landmænd.

“Bayer ville være i stand til at beslutte næsten egenhændigt, hvad der dyrkes på vores marker og ender på vores tallerkener” – Molly Scott Cato, MEP.²⁸

Truet dyreliv

De foreslåede megafusioner er særligt alarmerende, eftersom Europas dyreliv allerede er under alvorlig trussel fra industrielle landbrugs metoder – støttet af den nuværende, fælles landbrugs politik (CAP). Risiciene for dyrelivet vil blive forværret, hvis fusionerne fortsætter.

Landbrugsjorden dækker mere end to tredjedele af EU’s landoverflade²⁹, og de nuværende landbrugs praksisser er blevet identificeret som en af de største trusler mod dyrenes levesteder.³⁰ Næsten en tredjedel af Europas fuglearter er truet eller i tilbagegang grundet industrielt landbrug og vandforurening.³¹

Bestøvende insekter er også i fare, og agrokemikalier bidrager til tilbagegangen. En sjettedel af Europas bier blev udsluttet mellem 1985 og 2005,³² og over en fjerdedel af humlebiarterne er udrydningstruet.³³ Undersøgelser viser, at neonicotinoid-pesticider promoveret af Bayer og Syngenta, udgør en “høj akut risiko” for Europas bier. I 2013 begrænsede EU-Kommissionen brugen af Bayers imidacloprid, som selskabet tidligere havde hævdet var sikkert.³⁴

Der er et presserende behov for at reformere landbrugs politikken til at støtte en omstilling til mere

25 <http://www.dowagro.com/en-us/usag/news-and-resources/newsroom/2016/march/03/dow-agrosciences-puts-growers-at-the-center-of-a-new-precision-agronomy-program>; <https://blogs.adobe.com/aemmobile/2016/08/dupont-is-putting-the-latest-agricultural-product-information-at-the-fingertips-of-farmers-everywhere.html>; <http://www.prnewswire.com/news-releases/syngenta-acquires-ag-connections-to-enhance-whole-farm-management-for-growers-300161138.html>; <http://www.digitalfarming.bayer.com/bdf-farming-tool.html>; <http://uk.reuters.com/article/us-farming-digital-idUKKCN0XV0KP>

26 <http://www.reuters.com/article/us-monsanto-farming-data-idUSKCN10S1Q4>

27 http://www.monsanto.com/investors/documents/2015/2015-11-17_bie/digital-ag-stern_2015.11.17.pdf

28 <https://www.ft.com/content/c815119c-6f4f-11e6-9ac1-1055824ca907>

29 http://www.eea.europa.eu/publications/state-of-nature-in-the-eu/at_download/file (p151)

30 http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4965_en.htm?locale=en

31 http://ec.europa.eu/environment/nature/pdf/state_of_nature_en.pdf

32 http://www.step-project.net/img/uplf/STEP_factsheet_ENG.pdf

33 European Red List of Bees, IUCN, http://cmsdata.iucn.org/downloads/erl_of_bees_low_res_for_web.pdf

34 <https://www.theguardian.com/environment/2016/jan/07/eu-scientists-begin-review-ban-pesticides-linked-bee-declines>

lokalt og bæredygtigt landbrug med hjælp fra økologisk følsomme metoder til at øge dyrelivet i stedet for at ødelægge det.³⁵

Men de foreslåede megafusioner vil øge afhængigheden af disse landbrugsgiganter, det intensive landbrugs politiske magt og udsætte biodiversitet og fremtiden for småbønder og økologiske landbrug for fare.

”En overgang til differentierede agroøkologiske fødevarer- og landbrugssystemer er ikke indlysende af økonomisk interesse for aktører, for hvem magten og indflydelsen tidligere har tjent,” - Internationalt Ekspertpanel om Bæredygtige Fødevarer (IPES-Food)³⁶

Konsekvenser for vores mad

Stigende priser og færre valgmuligheder inden for frø og inputs til landmænd vil have en afsmittende effekt på den mad, vi spiser, ved at reducere valgmulighederne og potentielt øge priserne, ikke bare i Europa, men også i det globale Syd.³⁷ Forbrugere vil kunne se færre sorter på hylderne, og landmændene vil være i stand til at købe færre afgrøde- og frøsorter og vil således kæmpe med at imødekomme forbrugernes efterspørgsel på forskelligartede, sunde, prismæssigt overkommelige kvalitetsfødevarer produceret på en økologisk forsvarlig måde. Økologisk fødevarerforsyning kan være truet.

Forbrugere står allerede over for foruroligende høje niveauer af potentielt farlige agrokemikalier i deres kost. Glyphosat, som er fundet i fødevarer og menneskeurin,³⁸ betragtes som muligt kræftfremkaldende³⁹ og har også været forbundet med lever- og nyresygdomme.⁴⁰ Eksponering for pesticider er blevet forbundet med Alzheimers, astma, fosterskader og indlærings- og udviklingsvanskeligheder.⁴¹

Der er bekymringer blandt forbrugere om, at fusionen mellem Bayer og Monsanto vil øge presset for at dyrke GM-afgrøder i Europa.⁴² Monsanto er i øjeblikket den globale topsælger af GM-frø, men virksomhedens GM-teknologi er blevet mødt med udbredt modstand fra forbrugere i Europa.⁴³

Bayers tilbud tyder på, at Bayer ser et marked for en ny generation af GM-afgrøder. Denne reducerede variation af frø og afgrøder og øget afhængighed af landbrug baseret på agrokemikalier kan få en langsigtet effekt på madsuveræniteten og vores fødevarerens modstandsdygtighed, når genetiske sorter mistes, jordens frugtbarhed påvirkes, afgrøder bliver mindre varierede og biodiversiteten mindskes. Alt dette efterlader landmænd og borgere sårbare over for virkningerne af klimaændringerne, skadedyr og sygdomme.⁴⁴

35 From Uniformity to Diversity, International Panel of Experts on Sustainable Food Systems, June 2016, (p3)

36 From Uniformity to Diversity, International Panel of Experts on Sustainable Food Systems, June 2016, (p58)

37 <https://www.theguardian.com/global-development/2016/sep/26/farming-mega-mergers-threaten-food-security-say-campaigners>

38 <http://www.globalresearch.ca/results-of-glyphosate-urine-test-its-not-good-news-glyphosate-in-water-and-food/5525529>

39 <https://www.scientificamerican.com/article/widely-used-herbicide-linked-to-cancer/>

40 <http://ehjournal.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12940-015-0056-1>

41 From Uniformity to Diversity, International Panel of Experts on Sustainable Food Systems, June 2016, (p29)

42 <http://www.dw.com/en/what-the-bayer-monsanto-merger-means-for-food-farmers-and-the-environment/a-19296103>

43 Bayer-Monsanto deal is a bet on GM crop expansion, Financial Times, 27 November 2016

44 FAO (2010) The State of the World's Plant Genetic Resources for Food and Agriculture. FAO, Rome.

Anbefalinger:

NOAH og Friends of the Earth Europe opfordrer EU-Kommissionen til at afvise fusionerne og virksomhedernes dominans over fødevarereproduktionen ved at:

- Undersøge de tre fusioner sammen og anerkende den klare trussel for markedsdominans
- Begrænse virksomheder, der ejer frø og landbrugsinputs, i deres magt over markedet og bryde det nuværende oligopol
- Støtte skiftet væk fra industri- til agroøkologisk landbrug gennem en presserende og fuldstændig reform af den fælles landbrugspolitik
- Øge miljømæssige og sociale sikkerhedsforanstaltninger, for at agroindustrien reducerer dens indvirkning på mennesker, landmænd, arbejdere og miljøet
- Forebygge virksomhedernes erobning af beslutningstagning og begrænse den uforholdsmæssigt store indflydelse, agroindustrien har over EU's beslutningsprocesser
- Stoppe handelsaftaler, som yderligere fastlåser os i de industrielle modeller for landbruget.

Grænserne for Jordens bæreevne er allerede væsentligt overskredet. Det globale Nord bruger og har historisk brugt flest ressourcer og bærer hovedansvaret for miljøødelæggelserne og den globale opvarmning. En bæredygtig omstilling af lokale og globale produktions-, transport- og forbrugsmønstre er nødvendig, hvis alle nutidige og fremtidige generationer skal have lige adgang til Jordens ressourcer, uden at miljøet overbelastes. NOAH kæmper for en retfærdig og bæredygtig verden, hvor beslutningerne bliver taget demokratisk. Vi kæmper for miljøretfærdighed. NOAH er det danske medlem af det største internationale netværk af miljøorganisationer, Friends of the Earth.

